ADHD-liitto ry

Lausunto sivistysvaliokunnan kuulemiseen 12.5.2026

Asia: K 2/2026 vp – Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2026

Johdanto

ADHD-liitto ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta 2026.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus osoittaa, että vammaisuus ja terveydentila ovat edelleen yleisimpiä syrjintäperusteita Suomessa. Adhd on puolestaan varsin yleinen neurokehityksellinen häiriö. Käypä hoito -suosituksen mukaan esiintyvyys lasten ja nuorten keskuudessa on 8%. Voidaan siis sanoa, että tavanomaisen kokoisessa luokassa on keskimäärin 2 adhd-diagnoosikriteerit täyttävää oppilasta.

ADHD-liitto kohtaa jatkuvasti lukuisia adhd-piirteisiä, heidän läheisiään ja ammattilaisia, kuten opettajia ja koulukuraattoreita. Käymiemme keskustelujen myötä piirtynyt kuva koulujemme arjesta on huolestuttava. ADHD-liitto yhtyykin Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa esitettyyn (s. 97) suositukseen siitä, että "Perusopetuslain uudistettujen tukea koskevien säännösten vaikutuksia vammaisiin oppilaisiin on selvitettävä ja arvioitava kattavasti. Mahdollisia puutteita on korjattava."

ADHD-liiton näkökulmasta esteet neurokirjon oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumiselle ovat ennen kaikkea rakenteellisia: tuki on epäselvää, viivästyy tai jää kokonaan toteutumatta. Seuraavaksi esittelemme joitakin esimerkkejä tästä.

- **Kilpailu oppilaskohtaisesta tuesta – adhd-piirteiset lapset heikoilla**

Vuoden 2025 perusopetuslain uudistus muutti tuen rakennetta kolmiportaisesta mallista ryhmä- ja oppilaskohtaiseen tukeen. Lakiin tehty kirjaus siitä, että opetusryhmät muodostetaan siten, että yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä on enintään viisi oppilaskohtaista tukea saavaa oppilasta. Tämä on luonut tilanteen, jossa lapset ikään kuin kilpailevat siitä, ketkä viisi saavat vahvempaa tukea.

Monet lapset, joilla on adhd, jäävät nyt heikoille tässä kilpailussa, sillä uudistuneissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa linjataan, että poissaolot,

motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi olla perusteita oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Adhd ei vaikuta älykkyyteen tai valmiuksiin oppia. Se vaikuttaa muun muassa tarkkaavuuteen, aktiivisuuden säätelyyn ja impulsiivisuuteen – kaikki tämä saattaa ulospäin näyttäytyä juurikin motivaation puutteena tai puutteina opiskelutekniikassa. Mikäli lapsi ei saa tarvitsemaansa tukea ja ymmärrystä, saattaa hän helposti reagoida käytöksellään.

Adhd-piirteiset lapset hyötyvät selkeistä rakenteista ja monelle koulupäivissä haasteita tuovat vapaamuotoiset tilanteet, kuten siirtymät, ruokailutilanteet, odottaminen ja välitunnit. Ryhmäkohtaiset tukimuodot, jotka kohdistuvat oppitunteihin, eivät riitä tällaisissa tilanteissa. Adhd-piirteinen lapsi hyötyisi sen sijaan aikuisen antamasta yksilöllisestä tuesta pitkin koulupäivää, mitä laki ei tällä hetkellä tunnista riittävästi.

- **Ryhmämuotoisen tuen kirjaaminen sivuuttaa yksilön tarpeet**

ADHD-liitto pitää ongelmallisena ja erityisen seurattavana myös sitä, ettei ryhmämuotoista tukea velvoiteta kirjaamaan ylös siten, että siitä selviäisi yksittäisen oppilaan kokema hyöty koko ryhmälle annetusta tuesta. Kun kirjauksia yksittäisen oppilaan perspektiivistä ei tehdä, vaarantuu oppilaan oikeusturvan toteutuminen ja saadun tuen riittävyyden objektiivinen seuranta. Se tekee seurannasta haavoittuvaa esimerkiksi henkilökunnan vaihtuessa. Neurokehityksellisiä häiriöitä kokevien oppilaiden osalta kirjaukset kouluympäristössä toimimisesta ja saaduista tukitoimista ovat oleellisia tietoja myös terveydenhuollolle esimerkiksi mahdollisesti tarvittavan diagnostiikan ja kuntoutuksen suhteen.

- **Koulupäivien lyhentäminen on kohtuullinen mukautus**

Kuormittava oppimisympäristö, jossa lapsi ei saa tarvitsemaansa tukea ja ymmärrystä, on yhtälö, joka murtaa lapsen. Moni oppilas, jolla on adhd, on aiemmin saanut tasattua arjen kuormitusta siten, että koulupäiviä on lyhennetty. Nyt uudistunut laki linjaa, että perusopetuksen oppimäärän ja opetussuunnitelman mukaisten tavoitteiden rajaaminen on viimesijainen keino, johon voidaan tukeutua

vain sellaisten oppilaiden kohdalla, jotka eivät ole hyötyneet riittävästi oppilaskohtaisesti annetusta tuesta.

ADHD-liitto ymmärtää, että lain tarkoitus on ollut hyvä: on kannettu huolta siitä, että opetuksen määrä jää vähäiseksi ja lapsi ei saa opettajien tarjoamaa tukea. ADHD-liitto toivoo kuitenkin, että mikäli koulupäivät ovat lapselle liian kuormittavia, koulupäivien lyhentäminen nähtäisiin yhdenvertaisuuslain mukaisena kohtuullisena mukautuksena. Koulupäivän lyhentäminen on monille adhd-lapsille välttämätön yksilöllinen mukautus, joka mahdollistaisi koulunkäynnin jatkumisen.

- **Koulut eivät ole neuroesteettömiä**

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa (s. 51), että esteettömyyden ja saavutettavuuden laiminlyönti tulisi määritellä syrjinnäksi ja yhdenvertaisuuslakia on täsmennettävä tämän osalta. ADHD-liitto yhtyy tähän täysin.

Esteettömyys ymmärretään kouluissa yhä lähes yksinomaan fyysisenä – pyörätuoliluiskina ja hisseinä. Neurovähemmistön oppilaille esteettömyyden ytimessä ovat aistiesteettömyys sekä kognitiivinen, sosiaalinen ja psyykkinen esteettömyys. Mikäli koulut velvoitettaisiin tarkastelemaan esteettömyyttään tällä tavoin, niin sanotun neuroesteettömyyden kautta, vähenisi lasten kuormittuminen ja esimerkiksi koulupäivien lyhentämisen tarve merkittävästi.

Lopuksi haluamme vielä kiinnittää sivistysvaliokunnan huomion korkeakoulujen tarjoaman tuen puutteisiin.

- **Tuki korkeakouluopiskelijoille on sattumanvaraista**

Adhd ei katoa, kun lapsuus jää taakse. Oireet muuttavat monesti muotoaan, mutta myös nuoret ja aikuiset kamppailevat muun muassa toiminnanohjauksen haasteiden kanssa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunnossa (s. 75) nostetaankin esille esimerkkitapaus neurovähemmistöön kuuluvasta opiskelijasta, joka ei saanut korkeakouluopintoihinsa tarvitsemaansa tukea vammaispalvelulain nojalla. Avun tarve liittyi opintojen organisoimiseen niin, että hän voisi edetä opinnoissaan. Tapaus kuulostaa hyvin tyypilliseltä ja katsommekin, että korkeakouluja tulisi velvoittaa

nykyistä vahvemmin tarjoamaan tukea neurovähemmistöihin kuuluville opiskelijoille. Nykyään tuen tarjoamisen tavat ja kriteerit tuen saamiselle vaihtelevat oppilaitos- ja linjakohtaisesti. Olisi sekä yksilön että yhteiskunnan etu, että aloitetut opinnot saataisiin vietyä päätökseen.